

RADIKALSKI GLASNIK

ORGAN NARODNE RADIKALNE STRANKE.

Uredništvo in uprava v Ljubljani, Wolfova ul. 1/l. — Naročnina: celoletno Din 25, polletno Din 12, četrletno Din 7.

VABILO na ZAUPNI SESTANEK

članov Gorenjskih narodno-radikalnih krajevnih organizacij

ki se vrši v nedeljo, 21. sept. t. l. ob 10. uri dopoldne na Jesenicah v gostilni pri „Tancarju“.

DNEVNI RED:

1. Otvoritev.
2. Narodni radikalni pokret v Sloveniji (poročja bivši narodni poslanec g. Grafenauer).
3. Splošen politični položaj in določitev smernic za nadaljnje delo (poročata g. dr. Niko Zupanič in g. dr. Vladimir Ravnihar).
4. Resolucija.
5. Organizacija.
6. Slučajnosti.

Dolžnost vsakega zavednega radikalca je, da se sestanka gotovo udeleži.

Okrožni radikalni odbor
za ljubljansko oblast.

K sestanku na Jesenicah

Naporno in mukopolno je bilo prvo organizatorično delo Narodne radikalne stranke v Sloveniji. Med Slovenci je bilo vse polno političnih strank, ki so se sicer medsebojno pobijale, ki pa jih je družilo skupno sovraštvo do narodno radikalnega pokreta med slovenskim ljudstvom, dobro vedoč, da je mož, ki je enkrat stopil v narodno radikalne vrste za vedno izgubljen za njihove politične avanture.

Na račun Narodno radikalne stranke in njenega programa so leteli vsi mogoči in nemogoči očitki, zasmehovani pa so bili tudi njeni posamezni člani. Ti pa so kljubovali temu nedostojnemu početju v trdni zavesti, da so za vsako dobro stvar potrebne žrtve. Odpor nasprotnikov narodno radikalnega pokreta v Sloveniji jim je najboljšje jamstvo, da so na pravi poti. To je pokazal tudi nadaljni razvoj notranjepolitičnih dogodkov, eklaktanten dokaz zato pa nudi današnje politično stanje.

Danes, ko je stopila naša stranka za nekaj časa v opozicijo, je našim pristašem dana najlepša prilika, da ovržejo vse neosnovane očitke in dokažejo, da jim gre samo za načela, ki vodijo narodni radikalizem v borbi za dobrobit naroda in države.

In ta dokaz doprinesete tudi vi, vrli naši pristaši z lepe Gorenjske, ki prihitate v nedeljo na Jesenice izpod sivega Triglava, divnega Bleda in Bohinja ter iz zelenega kranjskega polja, da se v bratskem sporazumu okrepite za nadaljnje delo.

Zakaj načelno odklanjamo razredno politiko

I. M. Tolič:

Značilno za poveljne razmere je, da se v vseh državah, udeležnicah v svetovni vojni, osobito močno naglašja razredno načelo.

Vsa poveljna družba se je razdelila v poveljne razrede, ki so se spojile v trdne, dobro organizirane skupine, ki so si napovedale medsebojen boj. V dokaz gorenji trditvi opozarjamo na številne poljedelske, socialistične, veleposestniške in številne druge razredne stranke, ki so si kot izključno razredne skupine priborile v vojni v raznih državah odločilen vpliv. Razredno grupacijo smo imeli brezdvomno tudi pred vojno, dasi ne v takem obsegu.

Bodite pozdravljeni! Pozdravljeni bodite vsi, ki ste bili odločni v boju z vsemi onimi, ki jim ni za blagor našega ljudstva in države, ki jim ni za bratsko tekmovalstvo v delu za splošni blagor, ki jim je politika le barantija z državnim patriotizmom in plemensko nestrpnostjo. Ponovno dvignete svoje prapore in utrdite svoje postojanke, ki krepko kljubujejo vsem valovom politične nepoštenosti. Strašili se niste, ko ste še v majhnem številu kljubovali vsestranskim napadom, omahnili ne boste, sedaj, ko priča lepo število narodno radikalnih organizacij na Gorenjskem, da je bilo vaše delo kronano z uspehom.

Uspeh pa je bil mogoč, ker vas je vodila ideja, ideja, ki pomenja veliko več nego obožena sila, vodila vas je ideja narodnega radikalizma, preizkušena v težkih bojih bratov Srbov za svojo politično in socialno svobodo. Iz spoznanja, da bo politično udejstvovanje Slovencev koristno le tedaj, ako se priključijo veliki državni stranki, ki je zbrala pod svojim okriljem skoraj eno tretjino našega troimenskega naroda, ste nastopili kot prvi buditelji narodnega radikalizma v Sloveniji. Brezdvomno pride čas, ko bo narodno radikalni tabor v Sloveniji močan in tedaj bodo mlajši sovrstniki znali ceniti vaše zasluge za korist, ki jih bo imel narod od močne radikalne stranke.

Kako dolgo bo še to trajalo, je odvisno od vašega nadaljnjega požrtvovalnega dela. Le strumno naprej po začrtani poti!

Predaleč bi nas zavedlo, ko bi se globlje spustili v raziskovanje razlogov te razredne grupacije družabnega in političnega življenja, zadovoljiti se hočemo s površno argumentacijo. Toda kljub tej površni argumentaciji bo mogoč vsak pameten človek, ki gleda resnici v oči in ki računa z nespornimi dejstvi resničnega življenja, lahko priti do sklepa, da tako strogo po razredih izvedena organizacija družabnega in državnega življenja zelo slabo vpliva na razvoj in napredek kulturnih in družabnih razmer.

Po našem mnenju je eden glavnih razlogov razredne grupacije poveljne družbe neena-

ko sodelovanje posameznih razredov v vojni. Dočim je tovarniški delavec brezdvomno najtežje plačeval račune svetovne vojne, je bilo to v gotovem oziru lažje za kmeta, katerega gospodarstvo je za časa vojne vodila ženska. Najlažje so prestali vojno tvorničarji in dobavitelji veletrgovci in veleposestniki, katerim ni vojna samo škodovala, temveč jim celo koristila. Odsekane od vsega sveta in navezane samo na lastno poljedelsko in industrijsko proizvodnjo so mobilizirale centralne države vse sile, da bi gospodarsko ne podlegle, ker se je že začetkom I. 1917 vedelo, da se usoda svetovne vojne v glavnem odloči na gospodarskem področju.

Gospodarska politika državnega varuštva in vmešavanje državne oblasti sta bila uvedena v vsa področja proizvodnje in razdelitve gospodarskih dobrin. Pojavila so se razna podjetja pod državnim gospodarstvom, ustanovili so se razni aprovizacijski poklici, uvedena je bila preskrba vojske in siromašnejših slojev potom prisilnih rekvizicij. Iz gospodarskega življenja je izginilo ono osnovno načelo, na katerem je pred vojno slonela skoro vsa produkcija, t. j. načelo svobodne konkurence. Državna regulacija je popolnoma potisnila v ozadje zasebno inicijativo. Zlasti industrija je bila zelo podpirano področje, ker je ogromni, vseuničujoči vojni aparat dnevno požiral nepregledne količine industrijskih izdelkov, ki jih je bilo treba v najkrajšem času zopet nadomestiti. Videli smo, kako je država šla na roko industrijcem z raznimi olajšavami da jim je na razpolago brezplačno delovno moč v obliki raznih vojaških oddelkov, videli kako je odvezovala od vojaških obveznosti vse sposobne delavce, oziroma jih je pošiljala kot vojake v tovarne postavljalja oficirje za tovarniške nadzornike, da so skrbeli z železno disciplino samo, da se ne bi ustavil industrijski aparat. Industrijci in tvorničarji, pa, ki so se zavedali svojega monopolnega položaja, so postavili svojim izdelkom ogromne cene. Te izdelke so seveda prodajali državi ter jo na ta način »lojalno« podpirali. Posledica vsega tega je, da imamo po vojni na eni strani pest bogatašev, ki ne vedo, kaj bi počeli s svojim bogastvom, na drugi strani pa ogromna množica izstradanih ter materialno in moralno

oškodovanih uradnikov, delavcev in kmetov. Odtod tudi vsa jeza ogromne večine na bogato manjšino, odtod upori in nemiri, odtod klic po pomoči, da se vzpostavi materialno in socialno ravnovesje, odtod klic izkoriščenih po socialni pravici in odtod izvira najbrže tudi sedanja razredna razpredelba družabnih sil po vojni. Posamezni razredi vidijo samo v močnih dobro organiziranih in discipliniranih razrednih organizacijah najboljšo jamstvo za obrambo svojih najnujnejših materialnih in moralnih pravic in interesov. Tu hočemo pokazati škodljive posledice razredne grupacije in sicer naprej na podlagi zgodovine.

Ozrmo se torej najprej v preteklost, da vidimo ali je že kdaj obstojala kakšna razredna grupacija in kakšne posledice je imela. Že v starem veku lahko razlikujemo v splošnem tri razrede: duhovnike, plemiče in sužnje. Zlasti ne smemo pozabiti srednjega veka s svojo strogo stanovsko organizacijo. V posameznih državah se je celokupno družabno življenje kretalo v mejah trdno strjenih in strogo ločenih razrednih skupin. Vloge posameznih razredov v političnem in gospodarskem življenju so bile sorazmerno razdeljene bogati in skoraj suvereni fevdalni plemiči so skrbeli za varnost države, močne in samovoljne duhovniške kaste so vstvarile in vsiljevale zavode za napredek materialne in duševne kulture. Oba razreda pa sta osnovala svoj materialni obstoj na sadovih tretjega razreda to je na kmetu in obrtniku, ki sta bila skoraj brezpravna ter sta služila samo kot sredstvo za državne svrhe. Ti trije razredi plemičev, duhovnikov in praktičnih delavcev so se medsebojno strogo ločili ter ni bilo med njimi nič skupnega. Vsak razred zase je tvoril zaključen krog, ki je bil nedostopen pripadnikom ostalih razredov. Poklic in službe so bile rodbinska lastnina ter so prehajale kot imovinske pravice potom nasledstva od roda do roda. Posledica tega je bila, da se v posameznih rodbinah ni vršila nobena obnova moralnih in kulturnih sil ter so posamezniki, močne individualnosti, redkih in izrednih duševnih in moralnih kakovosti vedno bolj izginevali.

(Dalje prihodnjik.)

Brezuspešne intrige

Z ozirom na vesti vladnih listov o nesoglasju v Narodni radikalni stranki je priobčil glavni organ naše stranke »Samouprava« pod gorenjim naslovom sledeče:

Odkar obstoja narodna radikalna stranka je v njej običaj, da sme vsak njen član o priliki kolektivnega razpravljanja o vseh političnih vprašanjih izraziti in zagovarjati svoje osebno mnenje. Ta svoboda razprave ne predstavlja za vsakega člana radikalne stranke samo pravice, marveč je tudi njegova dolžnost, da se vprašanje pri razpravi pravilno reši v splošnem in javnem interesu.

Z ozirom na ta star in v resnici demokratičen običaj v radikalni stranki glede razpravljanja vseh javnih vprašanj po vseh inštancah, ki obstojajo v radikalni stranki, je v stranki popolna svoboda naziranja. Ko pa neko naziranje v stranki zmaga, ko se zanj izreče večina, postane naziranje strankin sklep in temu sklepu se morajo vsi pokoriti.

Dosedaj, dokler je obstojal v stranki ta dober, star običaj, je vladala v radikalni stranki svoboda naziranja, ki je neizogibno potrebna podlaga za pravilno sklepanje, in dokler so se in kadar so se lojalno in striktno držali sklepi, sprejeti z večino glasov, je bilo strankino poslovanje pravilno in odnosi v stranki so bili normalni.

Povodom razprave o poslednji krizi v okvirju radikalne stranke so se pojavila različna stališča glede načina rešitve krize. Tega ni nihče skrivati. Najširša svoboda razprave je omogočila, da so se vsa naziranja rešno ocenila in pretresla in da je bil nato sprejet sklep, ki je postal sklep stranke. Na tem povsem razumljivem valovanju političnega duha v radikalni stranki, ki ne posega v temeljna

načela njenega programa, so pričeli snovati svoje intrige naši nasprotniki. Neki beograjski list, ki dosega v svoji brezobzirnosti napram resnici brezdvomno rekord v naši javnosti, priobčuje skoraj vsak dan vesti: kako proti narodni stranki razkol, kako se bo en del stranke priključil stališču sedanje bogaške vlade itd., dasiravno moške, katere spravlja v zvezo s tako »zanesljivimi« poročili, to javno zanikajo. Ponavljanje takih vestí, čeprav v javnosti odločno demantiranih, je vendar vzemirilo nekatere naše odlične pristaje v državi, ki nam priporočajo: »Nikar vendar ne cepite stranke!« ...

Našim dragim prijateljem v državi pošiljamo na njihovo umljivo vzemirjenost zagotovilo, da do razkola v radikalni stranki v političnem položaju, v katerem gre za najvažnejše narodne in državne interese, nikakor pa ne pride, ne more in ne sme priti. V zavesti o usodepolnem pomenu današnjih trenutkov bo znala radikalna stranka sedaj ko vedno dostje, ohraniti potrebno prisotnost duha in z vsó odločnostjo vztrajati v borbi za narodni in državni blagor.

Kljub temu pa dokazujejo vse intrige naših nasprotnikov o položaju in razmerah v radikalni stranki — tega načina ne najdemo v političnem življenju prosvitljenega zapada — samo slabo stran naših nasprotnikov. Politične skupine, ki bazirajo svoj položaj na državni upravi, na težkočah nasprotnih skupin ne pa na svojih pametnih ter za državo koristnih delih, snujejo svoje nade na zelo slabem in nezanesljivem temelju. Baš s tem, da izkušajo zaniesti z vsakodnevnim predricevanjem svojih lastnih izmišljotin v ra-

dikalno stranko motenje in vzemirjenje, odkrivajo samo svoje intimne želje, da bi na ta način kar najbolj škodovali radikalni stranki. Za pametne in logične ljudi mora biti že ta pojav resen opomin, da se izognejo vsemu, kar bi usmerilo odnose v radikalni stranki na pot, na katerem bi jih želeli videti njih nasprotniki.

G. Korošec o narodnem edinstvu

Beograjska »Samouprava« je pred dnevi prinesla govor, ki ga je imel g. dr. Korošec 5. decembra l. 1918, ko je dospela v Beograd delegacija Narodnega veča v Zagrebu, na svečanostni večerji v beograjskem Grandhotelu. Tedaj je rekel g. dr. Korošec sledeče:

»Čast mi je, da se v imenu odposlanstva Narodnega veča zahvalim za današnjo večerjo, ki so nam jo priredili Beograjčani. Prišli smo sem, da položimo temeljni kamen za zgradbo naše skupne države. Tu ne sedimo samo kot bratje ene in iste matere, marveč tudi kot bratje in člani ene in iste države.

Za vašo gostoljubnost se vam iskreno zahvaljujemo. Vi nam poklanjate gostoljubnost mi pa naša srca. V sebi čutimo dolžnost, da izrazimo srbskemu narodu sočustvovanje radi nesreč, ki jih je pretrpel skozi štiri leta, mi čutimo, kako je moral prenašati lakoto, preganjanje in druge muke.

Veliko je bilo trpljenje srbskega naroda in mi silno občutimo to tudi danes, ko sedimo kot člani ene in iste države skupno tukaj z vami. Naša srca dajejo izraza velikega sočutja za vaše trpljenje, ki ste ga v Srbiji prenašali. Mi mislimo na to trpljenje, a istotako izražamo svoje občudovanje, da se je potom Srbije ustvarilo osvobojenje in da je to osvobojenje izvršila srbska vojska. Zato se mi globoko klanjamo junaštvu srbskega naroda. Slava srbski armadi! Mi izražamo ob tej priliki svoje veliko veselje, da je tujec moral oditi, potem ko je izvršil tolike zločine. Solnce svobode je zasijalo nad vašo bedno domovino. Mi izražamo svoje veselje, da je ta domovina ne samo osvobojena, temveč tudi povečana, da je postala naša skupna domovina in naša edina domovina.

Mi se popolnoma strinjamo z njegovimi tedanjimi izjavami, vendar velja to za nas še danes, dočim je g. dr. Korošec bržkone danes drugačnega mnenja.

O korupciji

Kakor hitro stavi Radić kako novo z državnim edinstvom v diametralnem nasprotstvu stoječo zahtevo, zapoje ves vladni tisk v zboru visoko posem o korupciji. To je postala tako vsakdanja stvar, da ob takih prilikah vsakdo lahko sklepa, da v vladnem taboru in vse v redu. Toda javnost ne sme tega izvedeti in zato je treba njeno pozornost obrniti nekam drugam.

Korupcija je postala za Radićeve zaveznike streljivo ljudske nezadovoljnosti s protizakonitim in profuštavnim početjem sedanje vlade »zakona«. Saj se poznamo! Dokler so bili sedanji režimovci v opoziciji, so venomer trobili o srbski hegemoniji, tako da bi vsakdo pričakoval takojšnjo meščansko vojno, čim bi morala najmočnejša stranka Narodnih radikalov v opozicijo. Silno nečujbo je bilo našim blokašem, da so narodni radikali po nastopu nove vlade mirno sprejeli vlogo opozicionalca v trdni zavesti, da morda s tem pripomorejo do konsolidacije naših notranjih razmer. Hoteli so s tem dokazati, da jim ni za vladanje, hoteli so pred vsem svetom zavrniti očitke, da bi šlo v naši državi za nadvlado srbskega dela našega naroda nad Hrvati in Slovenci. Pričakovali pa so temu koraku primerno obnašanje sedanjih režimovcev, ki so si nadedli epiteton »vlada poštenja«. Naš narod je to tudi razumel in spoznal, da so bili tozadevni očitki neutemeljeni. V tem tiči razlog, da vladna glasila tako lepo molče o »srbski hegemoniji«.

Tem močnejše pa so vladna trobila udarila na struno korupcije. Čim močnejši so notranji pretresljaji blokaškega tabora, čim neprijetnejše zapihja veter s Hrvaškega, tem glasnejši so akordi vladnega tiska o korupciji, ki naj bi paralizirali hrvaško burjo, da ne bi odnesla sedanega režima z vladnega prestola. Korupcija Narodne radikalne stranke in njenih voditeljev! Ko bi bila radikalna stranka res tako korumpiran nestvor, bi Srbijo že davno vrag vzel. Ko bi bili njeni voditelji res taki roparji, bi Srbija ne mogla vzdržati vseh navalov, ki so šli preko njenega ozemlja, ko bi bili ti voditelji tako korumpirani, bi jih srbski kmet že davno poslal tja, kamor spadajo tisti, ki se danes norčujejo iz njegovega trpljenja, ko bi bili narodni radikali sami korupcionisti, bi bili danes bogataši in bi mirno gledali, kako gospodarijo moške poštenja, reda in zakonitosti. Sicer pa trdijo naši nasprotniki, da ni bilo vedno tako. Toda korupcija ni plod enega človeka, ali enega

dneva. Stranka, ki izvršuje skoraj pol stoletja svoje naloge, se ne more pokvariti kar čez noč in njeni voditelji, ki so bili vedno poštenu in sposobni, se ne morejo na ljubo svojim nasprotnikom preleviti v nepoštenjake. Ko bi imeli narodni radikali res maslo na glavi, kakor trde naši nasprotniki, bi storili tako, kakor storijo v takih slučajih zločinci: skušali bi se za vsako ceno obdržati na vladi, ali pa bi jo z »ukradenim« denarjem popihali čez mejo. Se je morda to zgodilo?

Ne gospod! Narodno radikalni voditelji pozorno zasledujejo protihustavno in nezakonito početje sedanjega režima in opozarjajo narod na nevarnost, ki preti naši mladi državi. Tu tiči zajec v grmu, odtod vsi akordi sedanjih režimovcev. Radičevi zavezniki se boje pogledati resnici v oči ali pa tega nočejo storiti, ker so po pregovoru: povej mi s kom občeješ in povem ti kdo si, tudi sami pristaši Radičevih prevratnih načrtov.

Našemu kmetu

Milutin Zupan.

Naš slovenski narod je pokazal kmalu po osvobojenju nekako politično slabost, skoro bi rekel nezrelost s tem, da je nastal cel kup strank in stranic, kljub njegovemu razmeroma majhnemu številu. Seveda traja tak pojav samo malo časa, ker ni samo škodljiv, ampak je tudi sam po sebi nemogoč. Na vse strani so se dajale obljube, ki se seveda niso mogle izpolniti. Volilci so postali nezaupni, izkazalo se je, da ostane vse samo pri obljubah. Zlasti slovenski kmet ni vedel pri zadnjih volitvah, komu naj zaupa svojo usodo, ni vedel po žalostnih izkušnjah, katera stranka bi res zastopala in branila njegove interese. Značilno je bilo pri zadnjih državnozbornih volitvah, da je stavila tudi večina naprednih kmetov svoje nade v SLS, ki se je odlikovala po gorostasnih obljubah, po katerih naj bi živelo naše kmetstvo kakor v pravcatem rajnu.

Posmehovali so se nekateri gospodje, ko je začel dr. Niko Županec s pokretom NRS v Sloveniji. Toda ne dolgo. Počasi, ne ozraje se ne na desno, ne na levo, je vstajala narodno-radikalna misel v Sloveniji. S starimi veličastnimi tradicijami, s krasno pretresljivo zgodovino mučnikov za narodno-radikalno idejo, skoro eno tretjino jugoslovenskega naroda za sabo, daleko najmočnejša stranka v naši kraljevini. Kmalu jih je minil posmeh in uvideli so morali, kako nevaren je naš pokret za njihove interese, a samo za »njihove« interese, saj za interes ljudstva jim ni mar. Uporabljali so vse mogoče umazane trike na pr.: da je NRS velesrbska stranka, kar jim noben hribovec več ne verjame, a je prva stranka, ki stoji na strogem stališču narodnega in državnega edinstva, nato n. pr. da je bankirska, kapitalistična, pa vendar je velika večina pristašev NRS preprostih ljudi, kmetov, delavcev, ki gotovo nimajo delnic in ne vlečejo dividend.

Toda to so stare, znane stvari, ki jih končno nasprotniki lahko uporabljajo za časa volilnega boja, ko je politično ozračje prenasajeno z raznimi načrti za bodočnost, ki pa ne drže po volitvah, ko prihajajo volilci polagoma k zavesti in primerjajo obljube strank z njihovim delom. To je pregledovanje računov in na podlagi tega pregleda se izreče zaupnica ali nezaupnica. Pri zadnjih volitvah je dobila SLS ogromno večino in tudi med naprednjaki kmeti — kakor že rečeno — so bili možje, ki so dali svoje glasove njenim poslancem. Ozirali se niso na njeno preteklost, edini razlog, ki jim je služil v tako ravnanje, je bil ozir na svoje gospodarske interese — obljube pa so bile omamljive. In tega jim nihče ni mogel zameriti. A že tedaj se je z naše strani povdarjalo, da so vse te obljube preti-

rane, neizpolnjive, toda težko je v viharju zmoti slišati rešilni glas. Danes, ko je SLS na vladi, je to vsakomur jasno. Oglase naj se kmetje, ki jim je postlano z rožicami, oglase naj se tisti, ki ne plačujejo več davkov, oglase naj se vsi, ki jim je bilo pod sedanjo vladno omogočeno, da lahko nalože vsote prihranjenega denarja v hranilnice.

NRS je nasprotno obljubljala svojim volilcem samo to, kar je vedela, da lahko izpolni. Tako postopajo tudi prosvitljeni zapadni narodi, ki imajo za seboj dolgo vrsto izkušenj. Danes preživljajo vso državo globoko segajoče krize, ki so normalen pojav velikih dogodkov. Nihče ne sme in ne more pričakovati, da bi se naenkrat »vremena zjasnila«, nihče, da bi mogla ta ali ona vlada s pisanimi odredbami mahoma spremeniti tok gospodarskega življenja, ki se ravna po vse drugačnih zakonih, nego so državni, osobito pa v državah, kjer obstoja načelo individualnega gospodarstva in zasebne iniciative. Država more v takih kaotičnih razmerah le polagoma usmeriti tok gospodarskega življenja tako, da nastopi splošna zadovoljnost. Njena poglavitna skrb mora v takih neurejenih, prehodnih dobah iti za tem, da se omogoči šibkejšemu sloju, da to krizo preživi, ne da bi pri tem utrpel škodo za uspešno delo v času nastopivšega reda in jasne gospodarske usmerjenosti.

To je treba povedati ljudem, kakor je treba bolnika opozoriti na nevarnost boleznin in ga poučevati o pravilnem ravnanju, da ne umrje, ali da mu bolezen ne zapusti sledove, ki značijo počasno hiranje in nato smrt. Zdravnik, ki tako postopa je dober zdravnik, pa čeprav daje bolniku grenke čaše zdravila, ni pa dober tudi tisti, ki ga izpodbuja k varljivim nadam, samo, da si pridobi njegovo naklonjenost. V tem tiči greh vseh strank, ki nastopajo z obljubami, o katerih vedo, da so neizpolnjive. Te stranke niti nočejo resnice, ker gredo njihovi politični računi za tem, da imajo za seboj armado nezadovoljnih, ki jo v času, ko zahtevajo neki drugi, a ne interesi ljudstva, takorekoč hipnotizirajo. Tako postopanje je zločinsko, kajti ta množica pristašev so živa bitja, ki streme za blagostanjem, ki garajo in se trudijo od zore do večera, od večera do dne, da prežive sebe in svoje.

NRS tako ne postopa in ker ne postopa tako je zbrala v svojih vrstah skoro eno tretjino glasov vseh gospodarsko šibkejših slojev. Osobito srbski kmet, ki je živel svobodno življenje pred našim, dobro ve, da je državna blagajna odvisna od njegovega gospodarskega stanja, dočim pri nas še vedno gledamo na Beograd kot nekakaj na Dunaj, ki

nam je bil tuj in katerega nismo in tudi nismo smeli vprašati odkod in kam se steka denar. Narodna radikalna stranka opozarja ljudstvo k vztrajnemu delu za napredek in blagostanje, kajti brez dela tudi doma ni jela, in kdor se v rani mladosti ne potruži za starost, ne ravna pametno in nečloveško je, da se ne bi stariši brigali za dobrobit potomcev.

NRS je v veliki meri kmečka stranka, a ne v tem smislu, da so njeni pristaši kmetje, ki slepo sledijo strankinim roditeljem, marveč v tem smislu, da oni soodločujejo, in v znatni meri soodločujejo o strankinem delovanju od odbornika zadnjega krajevnega odbora skozi do poslanca — kmeta v zbornici.

Nič čudnega torej, da je stranka sprejela sklep, da je treba posvetiti posebno skrb razvoju in napredku poljedelstva in kmeta, kajti ona se zaveda, kaj pomeni zadovoljen, svoboden in premožen kmet v agrarni državi za moč in obrambo države. NRS ima nalogo dvigati in negovati umni, moralni, tehnični in materialni nivo kmeta. NRS je pa tudi stranka, ki že po svoji sestavi jamči, da naš pošten poljedelec ne trpi krivice, in da ga je treba vedno in povsod podpirati pri njegovih upravičenih zahtevah.

Slovenski kmet je nadarjen in bo spoznal, da je tako stališče pravilno. In kdo ne bi želel sebi in svojcem dobro?

Radić v židovski službi

Mih. Medaković.

Svoječasno je bil Stjepan Radić simpatičen politični borec. V svojih letih se je navduševal za narodno edinstvo. Srbi, Hrvati in Slovenci so mu bili en narod. Radić je bil v prvih vrstah pri vseh demonstracijah proti tiranstvu hrvaških banov. Ko so uradni krogi tajno aranžirali znano preganjanje Srbov 1. septembra 1902 v Zagrebu, tedaj je Radić pomiril zapeljane hrvaške mase in je rekel: Ne napadajte bratov Srbov, ampak idite na kolodvor in preženite Madžare! Na svojih prvih ljudskih shodih, katerih svrha je bila ustanovitev kmečke stranke, je v vseh svojih govorih napovedal boj: 1. proti odtujevanju uradništva, 2. proti rimski duhovščini, o kateri je rekel že pokojni dr. Ante Starčević, da so »poživili« ljudstvo in 3. proti Židom. Četudi pokorni in pobožni Hrvati niso razumeli svojega tribuna glede uradništva in duhovščine, vendar pa so zelo dobro razumeli njegove govore proti Židom, ker so čutili njihovo parasitsko delovanje na svojem telesu.

Tak je bil Stjepan Radić v svojih mlajših letih!

Ko pa se je naveličal grenkega opozicijskega kruha in pričel menjati svoja lepa politična načela. Odrekel se je edinstvu in se je udinjal dunajskemu cesarju. In ko se je pričela svetovna vojna, je organiziral tako žalostno bratomorno borbo proti Srbom, da smo se mi, ki smo ga prej poznali, čudili in zgražali.

Ker ga propadla Avstrila ni mogla nagraditi, se je takoj po njenem padcu udinjal Židom. Ze 5. decembra je izzval v Zagrebu upor po volji in želji Židov, ki so gledali iz svojih palač in uživali nad prelivanjem bratske krvi.

Nihče ni tako napadal hrvaške inteligence, ki je zapuščala narodne ideale, kakor ravno Radić. In ta Radić ni prav nič boljši od vseh onih, ki jih je sčkal v tako črni barva! Tudi on se je odrekel svojemu boljšemu prepričanju in stopil v službo onih, ki morejo plačati boljše skorjo kruha. Vse njegovo zadnje življenje nam priča o tem. Njegova dobro gojena postava ne kaže narodnega mučenika.

Njegov beg iz domovine, tavanje po Evropi in povratek v domovino vse to dokazuje njegovo nenavadno skrb za svojo osebo in uživanje. Pobegnil je, ker mu ni dišalo iti v ječo. Po Evropi je deloval proti naši kraljevini, da zmanjša njen ugled in da upraviči svoj beg. Svojo stranko je poslal v Beograd zato, da se je mogel mirno vrniti v domovino in da je ušel kazni.

Tako ne delajo pravi narodni voditelji, ki ljubijo svojo domovino tako, da zanjo umirajo in prevzemajo za svoje delo odgovornost pred državnimi zakoni. Ko ga London in Dunaj nista hotela razumeti, je odšel v Moskvo. H komu? Celo politični otroci vedo, da je danes službena Rusija

v židovskih rokah. Obiskal je Žide, ker jo vedel, da sovjetsko - židovska Moskva išče komunistične agitatorje po Evropi. Od njih je prejel mandat, da poboljševiči svojo domovino.

Sodaj imajo zagrebški židi vanj popolno za-

upanje. Spočetka se jim je zdelo verjetno, da gre Radiću za hrvatstvo in hrvatsko državo. Danes pa vidijo, da je popolnoma njihov internacijonalni tip. Oni ga podpirajo, ker upajo, da bodo mogli ribariti v kalnem, ako se izpolnijo Radićeve želje...

Misli k današnjemu položaju

Rešitev zadnje krize je vzbudila v slovenski javnosti precejšnje presenečenje. Večtoma se je smatralo, da se nova vlada ne bo mogla vzdržati dolgo. Le redki so bili glasovi tistih, ki so zavračali take trditve in svarili slovensko napredno javnost pred iluzijami. Najbolj so bili seveda razočarani tisti, ki so mislili, da je »klerikalni zmaj« izgubil že vse svoje glave.

S tem seveda nikakor nočemo trditi, da bi bila sedanja vlada trdna in da bi njena moč v resnici odgovarjala njenemu številčnemu razmerju v zbornici, omejiti se hočemo samo na nekatere misli, ki bodo morda vzbudile iz lepega sna razne idealiste, ki nikakor nočejo verjeti, da imajo slovenski naprednjaki posla za nasprotnikom, ki ni organiziral svojih pristavev samo na zunaj, marveč drži na vajetih tudi njihovo notranjost.

Po osvobojenju je izgledalo, da so minuli časi »klerikalne nadvlade v Sloveniji, ker se je zdelo vsakomur jasno, da zapuste klerikalne vrste vsi elementi, ki so z veseljem pozdravljali novo osvobojeno domovino. In res je bila SLS kmalu potisnjena v vlogo opozicionalca. V tej vlogi je ostala dolgo in naprednjaki ali bolje rečeno slovenski mladini, ki so imeli tedaj vso oblast v Sloveniji v svojih rokah so imeli sijajno in morda najboljšo priliko, da si utrde v slovenskem narodu svojo pozicijo. Mesto, da bi se tedaj resno bavili z načinom nadaljnjega uspešnega postopanja napram svojemu nasprotniku, so mislili, da zlomijo klerikalni odpor s surovo silo in akademičnimi razpravami. Upoštevati bi morali oba momenta, ki sta trdna opora SLS. Prvi je globoko verni čut našega ljudstva, ki je skoro bi rekli slepo udano duhovnikom. Drugi važen moment pa je gospodarsko in prosvetno delo te stranke med ljudstvom v prejšnji dobi. Ogibali bi se torej vsega, kar je v preostrem nasprotju s tem verskim čutom. Tega pa niso sorili in proti njim se je pojavil odločen odpor v vrstah slovenskega ljudstva, ki je šel tako daleč, da se je spremenil do pravcate mržnje do države. Tako postopanje ne moremo smatrati za državniško modro, kajti, kar se je ljudstvu polagalo v srce te kom stoletij, se ne da izruvati v razdobju par let.

Potrebna bi bila politika, ki bi vpoštevala pri slovenskem ljudstvu verski moment in ga na povsem drugačen način vzgajala v ljubezni in vdanosti do države. Na ta način bi se slovensko ljudstvo sčasoma popolnoma prilagodilo novim razmeram, voditelji SLS bi ne imeli zadostnega orožja, in ljudstvo bi se pričelo z vse drugačnega vidika zanimati za državne posle. Verski moment bi eo ipso odpadel in politika bi se gibala na drugačnem torišču.

Na tem mestu naj omenimo tudi mladinsko gonjo proti radikalni stranki in njenim voditeljem v Sloveniji za časa njene ustanovitve. Tudi to dejstvo pričča o nesposobnosti dotičnih gospodov, ker so prvič sramotili svojega nasprotnika, ki so ga kmalu potrebovali in drugič, ker so s tem lajšali delo tistim, ki jim danes vračajo milo za drago.

Voditelji SLS so torej imeli rožne adute v svojih rokah, s katerimi se jim je v razmeroma kratkem času posrečilo zavzeti svoje prejšnje postojanke. Pri tem so se pridno

posluževali drugega momenta, ki ni našel pri nasprotnikih na resno oviro. Vendar bi se dala ustvariti tudi ta z modro gospodarsko politiko.

Omeniti moramo še nekaj. Osvobojenje je presenetilo SLS mnogo bolj, nego kako drugo stranko. Prišlo je prehitro in v tako globokem in velikem obsegu, kakor ni nihče pričakoval. Presenečenje je bilo tem večje, ker se je stranka v vojni preveč eksponirala za vojno proti Srbiji. Tedaj pa je SLS dobrodošel svoječasni razkol v stranki med dr. Šušteršičem in dr. Kerkom ter Korošcem. Slednji je vzel po osvobojenju strankine vajeti v svojo roko in skušal pripomoči stranki tudi v novih razmerah do nekdanjega vpliva na državne posle. Vsled grehov in napak slovenskih mladincov se mu je lanskega leta posrečilo zbrati na svoji listi ogromno večino slovenskih glasov, ki so mu omogočili, da je lahko nastopal kot nekak voditelj slovenskega ljudstva.

Kot tak je bil trdno uverjen, da je vpliv njegovi strani zagotovljen. Koroščeva stranka pa je od sprejetja Vidovdanske ustave preveč naglašala svoj avtonomizem in njeni izgledi za kakršnokoli vladno kombinacijo so bili po volitvah minimalni. Stopila je v stike z Radićevci in drugimi nasprotniki Narodne radikalne stranke, toda ne v prvi vrsti zato, da bi prišla v tej kombinaciji do državnega krmila, marveč, da bi na ta način izsilila svoj prihod do vlade.

Nato je prišlo do sedanje vladne kombinacije, ki pa seveda ni končni in tudi ne zaželeni cilj SLS. Dr. Korošec je zavzel zaenkrat to taktiko. Če bi se mu pa kedaj posrečilo doseči drugačno kombinacijo, ki bi mu tudi omogočala vpliv na državno upravo, predvsem v Sloveniji, bi jo drage volje sprejel. Sprejel bi jo tem rajši, ker je njegov zaveznik Radić pravzaprav njegov najnevarnejši nasprotnik.

Da bo sila popolnejša, naj omenimo še, da pomenja Radić za našo državo pravi balast, ki naravnost duhomorno vpliva na vse javno življenje. On govori o sporazumu, v resnici je pa glavna ovira sporazuma, ker ga istoveti s kapitulacijo njegovih nasprotnikov pred njegovimi priučenimi in njegovi megalomaniji odgovarjajočimi zahtevami, ki nimajo v življenjskih potrebah hrvatskega dela našega naroda nobene opore.

Iz tega naj vsakdo sklepa na nadaljni razvoj našega javnega življenja. Treba je računati z realnostjo, treba upoštevati, da klerikalizem še živi in ker živi se morajo slovenski naprednjaki, ki so bili mnjenja, da so mu dnevi že šteli, temu primerno preorijentirati. Da je to potrebno pričajo že razni dogodki v naši politični javnosti. Vprašanje je samo kako? Za narodne radikale je to vprašanje rešeno. Oni so člani velike državne stranke, ki ima svojo važno besedo bodisi, da je na vladi, bodisi v začasni opoziciji. To nam pričajo tudi sedanji dogodki. Ko bi obsojala opozicija iz malih strank, bi je vlada mnogo ne upoštevala, danes pa je pravzaprav v opoziciji samo radikalna stranka in vkljub temu se je boje blokaši kot hudič križa. V tej stranki pa je mesto za vsakega, ki je za edinstvo in za napredek našega naroda,

Beleške

b. **Obljubarska politika.** »Ljudski tednik« se peča z obljubami, ki so jih dajali voditelji SLS za časa volitev. Sedaj je SLS na vladi in bi morala svoje obljube tudi izpolniti. Toda obljube so ostale obljube, razlika je samo ta, da so se prejšnjim obljubam pridružil še nove. Vse kaže, da so se voditelji SLS navzeli onega znamenitega duha, ki je izražen v dveh besedah: »Čekaj bratče«. V opoziciji je napel dr. Korošec vse svoje sile da onemogoči uspešno delo prejšnje vlade. S tem si je priboril težko zaželeni vstop v vlado. On in njegovi tovariši imajo v svojih rokah zelo važna ministristva za kmetijstvo, za agrarno reformo in za promet. S tem jim je omogočeno da z dejanji do-kažejo svojo dobro voljo pomagati slovenskemu ljudstvu. Ostalo pa je vse pri starem. Voditelji SLS so samo namestili k vladnim in drugim koritom svoje pristave, od česar pa ljudstvo nič nima. V Sloveniji se še nadalje iztirjuje davki in ljudstvo zaman čaka na izpolnitev danih obljub.

b. **Blaženi, ki verujejo!** Beograjska »Samouprava« prinaša pod tem naslovom beležko o obljubah Davidovičeve vlade, ki jih je dala državno-uradništvu. Obečala je novo razvrstitev, novo oz. izplačilo starih doklad, izpremembo uradniškega zakona in druge slične, lepo doneče stvari. Uradništvo pa čaka, čaka. Komisija v Beogradu, ki raziskuje poedine predloge in reforme k sedanjemu uradniškemu zakonu, ugotavlja, da so ti predlogi večinoma osebne narave... Stvar se torej vleče, izplačila se odlašajo na prihodnji mesec, Blaženi, ki verujejo v vladine obljube!

b. **Prosvetna politika.** V vsej nacionalni javnosti je vzbudila odredba prosvetnega ministra dr. Korošca, da morajo šolski voditelji odrediti narodnost otrok po željah starišev, splošno ogorčenje. Osebno pa so ogorčeni Vojevodinci, ki pravijo, da je to naravnost izdajstvo. Vojevodina je prišla s to naredbo tja, kjer je bila i. 1914, ko so se Madžari na vse pretege trudili raznaroditi slovensko dečo. Odredba je presenetila celo Madžare same, ki ne morejo verjeti, da more kaj takega storiti kaka vlada v narodni državi.

b. **Hrvatska republika»** bi bila centralistična. Radić je v svojem drugem govoru v Prelogu razvil svoj državotvorni program bodoče »Hrvatske republike«. Rekel je: »Ta način dela (dela sedanje vlade) služi kot predpriprava za končni sporazum, po katerem bi bili Hrvati edini in popolni gospodarji na Hrvatskem. Razume se, da bi vživali naši hrvatski Srbi, a tudi naši Nemci, Madžari, Čehi, Slovaki in Rusi kot ljudje in kmetje popolnoma iste pravice z nami Hrvatje. Torej: Hrvati bi bili popolni gospodarji, vsi ostali pa enakopravne manjšine, med temi tudi 800 tisoč Srbov, ki bi imeli iste manjšinske pravice z Nemci in Madžari.

Za zabavo

Odkar je postal »Avtonomista« slovensko glasilo Radićeve republikanske stranke, je popolnoma izgubil svoje duševno ravnotežje. Kar je še nedavno grajal, danes hvali, pri tem pa mora po Radićevem vzorcu računati na dobršno »zarobljenost« slovenskega ljudstva. Tako pravi n. pr.: I. (Uvodnik) »Ni pa ta strah (pred »gospodo« več utemeljen in opravičljiv v današnji dobi, ki je že zdavnaj (podčrtali mi) spremenila nekdanje pozitivne »podanike« v svobodne in enakopravne državljane (podčrtal »Avtonomista«). Tega pa se naši priprosti ljudje še mnogo premalo zavedajo.« To povejte tudi vašim zaveznikom, s katerimi ste dosedaj venomer trobili o »srbski hegemoniji.« — Kar se pa tiče zatrjevanja, da je edina naša rošitev v republikli, ne bo pri Slovencih mnogo za- leglo, ker so le predobro uverjeni, da bi razni republikanski predsedniški kandidati požrili mnogo več, nego zmore za take stvari naša mala država. 2. Nadalje pravi »Avtonomista«, da ima vlada denar za nove vojašnice. Mi pa vojašnice prav nič ne potrebujemo, ker nam zadostuje en regiment vojakov za parade. Dol z zgradbo vojašnic, da do-be zasluzka zidarji in tesarji ter druge s tem zvezane stroke. (Berl »Avtonomista«) Sicer pa je za nas najboljša, da smo v slučaju, da se tepeta dvo veliki državi, nevtralni. (Kaj pa, ako bi nas napadla, kaka taka velika država, ki ji n. pr. diši blejska kotlina. Težko je verjetno, da bi slovenski republikanci zmagali s pisanimi proklamacijami ameriškanskega predsednika Wilsona!?)

Stjepan Radić — zaprt. V Našicah so orožniki že dolgo stikali za zlikovcem, ki je ukradel iz občinske pisarne nekaj živinskih potnih listov. Končno so ga izsledili v osebi Stjepana Radića, 24 letnega mladenci iz Doroslava. Mali zlikovec je moral v zapor, »veliki« pa nadaljuje svoje početje, ki se z omenjenim zlikovstvom še primerjati ne more.

Pokret Narodne radikalne stranke

Ko se je ustanovila v Sloveniji Narodna radikalna stranka, so njeni nasprotniki napovedovali, da propade, čim pride stranka v opozicijo. Pokazalo se je nasprotno: naša stranka uspeva in se širi, čeprav ne »dobivajo« njeni pristaši iz vladnega korita ne večernih telet, ne denarnih zakladov. Uspeva in širi se, ker sloni na programu, ki ga morajo upoštevati tudi njeni nasprotniki na vladi.

NRS se širi, ker so nacionalni Slovenci spoznali, da se ne pull za vlado, da bi »polnita« svoje blagajne, marveč, da bi uresničila svoj program.

NRS uspeva, ker so nacionalni Slovenci spoznali, da je ona najmočnejša zaščitnica s krvjo pridobljene svobode.

NRS se širi, ker ima na svojem praporu zapisano geslo politične in socialne svobode, širi se, ker tvorijo njen steber kmet, obrtnik in delavec, ki so uvideli, da je uresničenje njihovih težnjaj možno samo v veliki državni stranki.

NRS se širi, ker zapuščajo trezni Slovenci vse male stranke, ki jim niso in ne bodo mogle nikdar koristiti.

NRS se širi, ker je prodrlo spoznanje, da nobena druga stranka v Sloveniji drugače ničesar ne doseže razen potom radikalne stranke, in ker so jim zatorej posredovanja odveč.

Iz seje Mestnega radikalnega odbora v Ljubljani. M. R. O. v Ljubljani je na svoji seji dne 9. septembra t. l. temeljito razpravljala o tekočih strankinih zadevah. Storili so se važni sklepi glede bližnjih ljubljanskih občinskih volitev in določile so se smernice bodoče taktike od katere zavisi nadaljnji razvoj radikalne misli v Sloveniji. O splošnem političnem položaju je poročal g. predsednik dr. Vladimir Ravnihar, nakar se je vršil razgovor o sporazumu z grupo radikalnih disidentov v Ljubljani. Iz poročil posameznih mestnih pododborov je razviden stalen napredek števila v NRS organiziranega članstva. — Tajnik.

Seja širšega Mestnega odbora NRS v Kočevju se je ob udeležbi 25 članov vršila v soboto 30. avg. t. l. Predsednik dr. Sajovic je poročal o znameniti juljski seji Glavnega odbora, katere se je udeležil kot izvoljeni delegat podeželskega ljubljanskega okrožnega odbora. Podal je zanimivo poročilo iz zakulisne politične intaklike nasprotju strank o motivih in ciljih, ki so bili za odlo-

bo Glavnega odbora merodajni ter predložil možnost bodočega razvoja. Podčrtal je, da je NRS z razvojem dogodkov popolnoma zadovoljna. Glede lokalnih vprašanj je poročal o občinskih volitvah za mestno občino Kočevje, ki so se vršile 7. septembra. Ker se vsled intrig par boleštnih spekulantov ni posrečilo sestaviti enotne liste vseh strank, je prišlo do vložitve štirih list. Kot naroden in napreden človek je smatral cepitev narodnih in naprednih strank za nesrečo in ker kot preglednik odbora združenih slovenskih strank v Kočevju ni mogel sestaviti enotne liste, je sestavil isto z JDS in NRS z našim dosedanjim županom Novakom na čelu ter ukrenil vse potrebno, da se zavarujejo državni in narodni interesi v Kočevju. Mestni odbor je to preglednikovo poročilo soglasno odobril in sicer na predlog dr. Fr. Ilega z zahvalo odbora za dosedanje smotreno in vztrajno delovanje predsednika v korist javnosti in ugledu stranke.

Organizacija NRS v Ljubljani.

Poljanski okraj: Redne pododborove seje se vršijo vsak drugi petek v pisarni Mestnega odbora ob 20. uri.

Št. Jakobski okraj: Redne pododborove seje se vršijo vsak petek ob 20. uri pri »Lazarju«.

Krakovsko-trnovski okraj: Redne pododborove seje se vršijo vsak prvi in tretji petek v mesecu ob 20. uri.

Dvorski okraj: Redne pododborove seje se vršijo vsak četrtek ob 20. uri v pisarni Mestnega odbora.

Spodnja Šiška: Redne pododborove seje se vršijo vsak drugi petek ob 20. uri pri »Valjavcu«.

— Redna seja mestnega odbora NRS v Ljubljani je v torek 16. septembra ob 20. uri v strankini pisarni, Wolfova ulica št. 1-1.

— Tajništvo NRS v Trbovljah posluje vsako soboto od 18. do 20. ure v društveni sobi gostilne Volkar na Vodah. — Kdor ima kako željo, prošnjo ali pritožbo, naj se oglasi v tajništvo. Tukaj se lahko vplača članarina in naročnina na radikalne liste in se sprejemajo priglasitve nanovo vstopivših. — Opozarjamo vse člane, da točno vplačujejo naročnino za »Radikalni Glasnik«. Kdor nima položnice, jo dobi v tajništvu, a le v zgoraj navedenem času

Iz notranje politike

: K sestanku dalmatinskih radikalov. O priliki bivanja g. Ljube Jovanovića v Dalmaciji so priobčili naši nasprotniki vesti, da je započel g. Jovanović akcijo proti stališču g. Pašića. O nesoglasju v radikalni stranki pišemo na drugem mestu. Tu priobčujemo resolucijo, sprejeto na sestanku odposlancev Narodne radikalne stranke iz severne Dalmacije. Glasil se takole: Po izvajanjih g. Ljube Jovanovića in ostalih narodnih poslancev splitskega in šibeniškega okrožja o političnem položaju in njihovem poslanskem delu, pošiljajo odposlanci navdušene pozdrave preizkušnemu in modremu voditelju Narodne radikalne stranke g. Nikoli Pašiću, obenem izražajo svoje zaupanje narodno radikalnim poslancem in jim nalagajo dolžnost, da ohranijo v interesu državne enotnosti in narodnega edinstva kompaktnost in enotnost strank v globokem prepričanju, da se noben državni problem ne more rešiti brez sodelovanja Narodne radikalne stranke, katere sila in moč temelji na njenem edinstvu, njenih načelih in njenih sijajnih tradicijah. Poleg tega je bila odposlana g. Nikoli Pašiću pozdravna brzojavka.

: Izjava bivšega ministra Jankovića. Vladinovci so z veliko škodoželjnostjo priobčili vesti o velikih aferah bivšega prometnega ministra g. Velizarja Jankovića. G. Janković je nato izjavil v »Samoupravi«, da se rade volje podvrže vsakemu sodišču, pa bilo to častno, parlamentarna anketa, posebno državno ali redno sodišče, ki naj dožene le najmanjšo nepravilnost tekom njegovega večletnega poslovanja. Tako govore samo poštenjaki, ne pa tudi tisti, ki obrekujejo vzornega moža, medtem, ko se nahaja v inozemstvu.

: Vstop Radičevcev v vlado. Radičevi zavezniki so končno doseeli, da so tudi radičevci pri-

pravljeno stopiti v vlado. Radičevci dobe najbrže 4 ministrištva. Radičevi zavezniki so se trudili to doseči, da si utrde svoje omajane položaje. V bistvu pa se položaj s tem nikakor ni spremenil. Čeprav prisežejo Radičevski ministri zvestobo kralju in ustavi, je vendar jasno, da vstraja Radičev naprej na svojem programu, čigar glavna zahteva je: ustanovitev samostojne hrvatske države.

: Radičevovo zborovanje v Zagrebu. V nedeljo se je vršil v Zagrebu nestrpno pričakovani Radičev republikanski tabor, o katerem so napovedovali, da se ga udeleži nad 100.000 hrvatskih kmetov. Prišlo pa je okoli 40.000 kmetov iz bližine in daljne okolice. Radič jih je pozdravil z običajnim: »Veličastveni hrvatski zbor! Hvaljen Bog, živila republika! Iz Radičevega govora posnemamo sledeče: Radič je govoril o Angležih kot najbolj prosvitljenem svobodnem in bogatem narodu, ki se je sedaj postavil na čelo pacifističnega gibanja. Macdonald je govoril v Ženevi tako, kakor govore in pišejo Hrvati skozi 20 let (najbrže je proslavljal tudi habsburško monarhijo). Nadalje je omenil novo vlado na Francoskem in dejal da je »fala Bogu« nastopila tudi pri nas izprememba. Ta vlada g. Davidovića ni seljačka, ni federalistična, ni republikanska, ona ni naša v smislu našega programa ali je naša v smislu evropske demokracije in evropskega parlamentarizma in zato stopimo tudi mi v vlado, da jo podpremo pri izvedbi njenega malega programa. Če pa ne bo ubogala jo zapustimo. Sicer je mnogo stvari, ki se niso tudi pod novo vlado popravile. Vse to pa bomo popravili v »seljački državi«. Prvič, odkar živi narod srbski, so se zedinili najboljši sinovi, da si možko pogledamo v oči. Sporazum je težka stvar in treba ga je izvojevati. V svojem drugem govoru je

Radič poveličeval republiko kot napredek. S to vlado bodo Hrvati skušali, da vsaj nekoliko preobrazijo državo v »seljačko«. Cilj Hrvatov pa je: državni zbor v Zagrebu in državna hrvatska vlada. Radičev govor je vzbudil v vseh beograjskih političnih krogih veliko zanimanje. Vlada je zadovoljna, da se je držal umerjeno, dasi je jasno da Radič ne odstopa niti od federacije, niti od republike. Vstop Radičevcev v vlado s tem, da oni vstrajajo pri svojem programu samo slabša situacija.

: Konferenca radikalnih prvakov. Po referatu poslanca Dimitrijevića, ki se je udeležil Radičevega zborovanja kot novinar sta se sestala g. Pašić in g. Jovanović in razpravljala o položaju, ki je nastal po Radičevem govoru. Ugotovila sta, da vlada med njima popolna soglasnost, tako o presoji situacije, kakor tudi o načinu izhoda iz krize, v kateri se nahaja država. Ugotovila sta nadalje, da Radičev govor ni ničesar izpremenil, ter da vstraja Radič na svojem programu in pri svojih težnjah.

: Boljševiki in separatisti kot ministri. S tem vprašanjem se peča beograjska »Samouprava«, ki pravi približno sledeče: Znano je, da je sedanja vlada odvisna od Stepana Radića, položaj današnjega kabineta se torej ne spremeni z vstopom radičevih poslancev v vlado. Parlamentarna moč njegova ne bo večja. To pa je stvar g. Davidovića. Nas zanima to vprašanje s stališča ustave in politične pristojnosti. Vlada gosp. Davidovića je sestavljena iz treh skupin, ki vsaj formalno priznavajo ustavo in današnje državno ureditev. Radičeva skupina pa se smatra za predstavitelja posebnega hrvatskega naroda. Po parlamentarnem sistemu izbere krona predsednika bodoče vlade in ta izbere svoje tovariše. Predpogoj, da pride kdo v vlado je, da prizna ustavo, kralja, ako je država kraljevina, in da je pripravljen vladati po obstoječih zakonih. Radičevi ministri bi morali odgovarjati vsaj tem osnovnim zahtevam. Angleški kralj bi vsekakor odklonil podpis ukaza o imenovanju kakega boljševika za svojega ministra. S stališča radikalne stranke je vseeno, ali so Radičevci v vladi. Ako bi hoteli biti radikalni zlobni, bi pozdravili Radičev vstop v vlado, ker jim je pa za ugled države, ne želijo, da bi bila vlada g. Davidovića nazvana največjim evropskim skandalom.

: Polomi Davidovičeve stranke. Davidovičevi poslanci so priredili po Srbiji nekaj političnih shodov, na katerih pa so doživeli prave polomije. Srbski del našega naroda ne mara za politiko g. Davidovića, ki se ne straši nezakonitosti samo, da ugodni zahtevam g. Radića, ki je njegov pravi gospodar. Tudi na sestanku v Ljubljani je doživel edini Davidovičev, ki je bil navzoč, pravo pramažo.

: Spremembe v diplomatski službi. Z ozirom na vesti o obsežnih spremembah v diplomatski službi piše »Samouprava«, da je to velika napaka, ki bo lahko zelo škodovala ugledu in interesom naše države v inozemstvu. Odkar je bila radikalna stranka na vladi, je vedno pazila, da je obdržala v zunanje politični službi staro osebje. Jasno je namreč, da ne bi imele države zaupanja v naše diplomatske predstavnike, ki bi bili vsak čas lahko odpoklicani. Radi tega svari sedanjo vlado pred ustvarjanjem sličnih precedenčnih slučajev.

Vsak član Narodne radikalne stranke čita in naroči „Radikalni Glasnik!“

O B L E K E N A
O B R O K E
O. B E R N A T O V I Č
MESTNI TRG 5

Tedenske vesti

— Krst sina kneza Pavla. Dne 4. t. m. je krstil v Londonu ruski svečenik Lulukin sina kneza Pavla, ki je dobil ime Aleksander.

— Lep vzgled osivelih narodnih borcev. Medstrankarski narodni odbor v Mariboru je sklenil strogo kontrolo nad slovenskimi volilci. No te kontrole ne potrebujejo upokojeni učitelji, ki so na svojem sestanku sklenili, da pojdejo do zadnjega moža na volišče. To potrebo čutijo osiveli starčki, ki znajo ceniti svobodo. Čast jim, ostali pa jim dne 21. t. m. sledite!

— Iščejo se prodajalci lista. Upravništvo velikega in uglednega beogradskega lista glavnega organa Narodne radikalne stranke »Samouprava« išče prodajalce tega lista v Ljubljani, Celju in Mariboru (Naslov: Administracija »Samouprava«, Beograd).

— Ravnateljstvo državne kmetijske šole na Grmu in gospodinjstvo šol v Smihelu javlja interesom, da je za vstop v zimski oddelek na kmetijski šoli na Grmu že dovolj prosilcev, istotako je popolnoma zasedena tudi gospodinjstva šola v Smihelu in se ne sprejemajo prošnje za ta zavod več. V celoletnem oddelku kmetijske šole na Grmu je pa še dovolj mest na razpolago in se vabijo zlasti mladeniči iz vinorodnih krajev, da vlagajo prošnje za vstop v celoletno šolo. Učenci se v celoletni šoli dosti več naučijo kot v zimski, ker vidijo vsa dela v gospodarstvu tudi praktično izvajati, česar v zimskem času ni. Prošnje je vlagati do 1. oktobra t. l. pri ravnatelju šole.

— Izenačenje davčne zakonodaje. Finančni minister je zbral material za načrt zakona o izenačenju davčne zakonodaje.

— Srednja kmetijska šola v Mariboru. Po odreditvi ministrstva za kmetijstvo in vode je odredilo, da se mora zopet otvoriti prvi letnik te šole.

— Nov prošit v Novem mestu. Za prošita v Novem mestu je imenovan bivši spiritalni samostana v Škofji Loki, duhovni svetnik g. Karel Čerin. G. prošit je v najlepši moški dobi 47 let.

— Jerančič spoznan krivim. Našim čitateljem bo še v spominu zagoneten umor na ljubljanskem polju, čigar žrtev je postala mlada Fanika Petkovšek. Umora je bil osumljen njen ljubimec Alojzij Jerančič, ki jo je spremljal kritičnega večera do mesta umora. Obsojen je bil radi uboja na štiri leta težke ječe.

— Angleščina na naših srednjih šolah. Po poročilih iz Beograda se bo vršila pri prosvetnem ministrstvu v Beogradu anketa o uvedbi angleščine na naših srednjih šolah.

— Smrt naših rojakov v Ameriki. V Ameriki so umrli naslednji naši rojaki: Franc Mesojedec v Clevelandu, star 53 let, doma iz Vel. Lašc. V Ameriki je bil 29 let. V Warevlu je umrl Martin Turek, ki je zapustil šestero dece, ki so jih vzeli k sebi dobri ljudje, ker jim je pred desetimi meseci umrla tudi mati. Nadalje je umrl Janez Spenko iz Podgore pri Dolu.

— Na Bledu je izgubil občinski stražnik Franc Petercel, ne da bi svojcem povedal, kaj namerava. Radi tega sklepajo, da se mu je morda pripetila nesreča. Zapustil je ženo in tri male otroke.

— Volitve v Kečevju. Naknadno smo dobili še sledeče poročilo. Volitve so potrdile korektnost ljudskega štetja iz l. 1921. Nemci so postavili vse na volišče, tudi bolnike in težke pohablence. Za kandidate so postavili na sigurna mesta le poplačoma zanesljive nacionalne Nemce. Da smo Slovenci navzlic temu izbojevali tako lepo zmago, gre v prvi vrsti zahvala slovenskim delavcem, ki so z veseljem storili svojo narodno dolžnost v taki meri, da so lahko marsikateremu slovenskemu inteligentu — tudi akademične izobrazbe — za vzor. Številke pa, ki so pripadle pri teh volitvah posameznim strankam, se ne smejo vzeti kot merilo strankinskih moči. V splošnem se je šlo v boj pod narodnim geslom v obeh taborih in slovenskim volilcem se je izdalo gesto, da je vseeno, ali volijo prvo ali zadnjo škrinjico, samo da volijo.

— Izdajanje izseljeničnih potniških listov za vse države razen Zedinjenih držav je po naredbi ministrstva za socialno politiko prenečeno na pohajske oblasti. Dotična oblast izda potni list v sedmih dneh po vložitvi prošnje.

— Pocenitev tobačnih izdelkov. Iz Beograda prihajajo vesti, da se z ozirom na letošnjo dobro letino tobaka, znižajo cene tobačnih izdelkom.

— Mednarodni dijaški kongres v Varšavi. V Varšavi se je vršil 12. t. m. redni kongres mednarodne dijaške zveze. Sovjetski dijaki so udeležbo odklonili. Naša vlada je nakazala naši delegaciji 2.000 Din podpore.

— 110 letni kmet Jurij la Molara je umrl te dni v italijanski pokrajini Benevent.

— 300 letnica čokolade. Letos poteče 300 let odkar se je v Franciji pojavila prva čokolada.

— Za brezposelne. Državna borza dela v Ljubljani naznanja vsem brezposelnim brez razlike spola, če so oni ročni, duševni ali navadni (nekvalificirani) delavci, da se kot taki osebno ali pisмено priglajo pri Državni borzi dela. Osebno se je priglasi onim, ki bivajo v mestu ali okolici one Borze dela, v katere delokrogu bivajo in jim je pri vpisu prodložiti potrebne isprave (delavsko knjižico, spričevala, domovinski list i. dr.). Onim pa, ki javijo svoj prigras pisмено, je navedi natančno ime in priimek, bivališče, rojstno leto, stan (samski, oženjen), število nepreskrbljenih otrok, pristojnost, poklic (da-li je specialni delavec in v čem), kakšno plačo zahteva, koliko časa je brez dela ali službe in kje želi delo. Nepravilne navedbe brezposelnca izključujejo od posredovanja dela.

— Nenavaden vzrok samomora. V veliki Kikindi se je zastupila žena Ledkuch, ker je prišel njen mož šele po polnoči iz vesele družbe.

— Čaruga ne mara umreti. Listi poročajo, da so vložili zagovorniki Čaruge in njegovih pajdašev priziv proti smrtni obsodbi. Morda računajo na pomoč Stipe Radica? Ne bo pomagalo!

— Juridična fakulteta v Sarajevu. Vršijo se priprave za otvoritev juridične fakultete v Sarajevu.

— Z grozdiem so pričeli v južni Afriki krmili govedo na ta način, da ga suše in napravljajo rozine. Grozdi je tam cenejši nego seno.

— Del ameriške mornarice poseti kóncem oktobra našo mornarico in se ustavi v vseh naših važnejših pristaniščih.

— Institut za hipnozo v Beogradu. Ministrstvo za narodno zdravje namerava ustanoviti v Beogradu institut za hipnozo, ki bo služil za moderno zdravljenje živčnih bolezni ter za spopolnjevanje v kriminalistiki.

— 50.000 dolarjev letne nagrade bo dobival 32 letni Seymour Barker Gilbert kot predsednik komisije za nadzorovanje točne izvršitve londonskega sporazuma. To je okoli 4 milijone dinarjev. Ni slabo!

— Morska deklica. Iz Solfra poročajo, da se je tam rodilo dete, ki ima zgornje telo človeško spodnje telo pa izgleda kakor zadnji del ribe z repom. Dogodek je svedea vzbudil izredno zanimanje v zdravniških krogih.

— Poprava cest v Sloveniji. Minister za javna dela je dovolil za popravo cest v Sloveniji, ki so zelo trpele zaradi elementarnih nezdod in povodnji, kredit v znesku 2.300.000 Din.

Socijalni vestnik

s Nov stanovanjski zakon. Ministrstvo socialne politike izdeluje nov stanovanjski zakon, ki stopi v veljavo 1. jan. 1925. Ta zakon se ne bo tikal lekalov, temveč samo stanovanj, a tudi teh ne na deželi. Razumljivo je, da je v tem oziru težko ustredi obema prizadetima strankama. Zakonski načrt predvideva zvišanje najemnine in negotakljivost stanovanjskih najemnikov. Upoštevati pa se bodo gospodarsko šibkejši hišni lastniki in najemniki.

s Za brezposelne slovenske delavce. Ing. Vlado Dekleva sporoča, da se nudi marljivim delavcem zaslužek v železnem rudniku na Francoskem, kjer je sam zaposlen. V rudniku traja delo 8 ur dnevno s plačo 20 do 30 frankov. V teh 8 urah je všteta tudi vožnja, tako da traja delo le 6 ur. Mesečno si lahko prihrani vsak delavec čez 1000 Din. Kdor se zato zanima naj pošlje svoj naslov na ing. V. Dekleva Hauts Fourniaux d' Uekange, Farges et aceries de Nord et Lorraine Uekange (Moselle) France.

— Za prehrano pasivnih krajev namerava vlada najeti pri Narodni banki 10 milijonov dinarjev posojila.

— Zakon o invalidih za socialno politiko je izdelalo načrt zakona o invalidih. Po tem načrtu dobe popolnoma nesposobni invalidi 750 dinarjev mesečno, ostali pa sorazmerno s svojo nesposobnostjo.

s Za osemurni delavnik. V Bernu so se sestali ministri za javna dela Nemčije, Francije, Anglije in Belgije, da razpravljajo o washingtonski resoluciji glede osemurnika. Ministri so se sporazumeli, da je treba iz socialnih in kulturnih vzrokov uveljaviti povsodi osemurnik. Sklenili so, da bodo svojim vladam predlagali, da washingtonsko resolucijo o osemurniku ratificirajo.

s Brezposelnost v Angliji. Po zadnji statistiki znaša število brezposelnih v Angliji 1.162.700 oseb, okoli 100.000 manj kakor koncem preteklega leta.

Dopisi

d Šmarje. Dasi je šolska oblast naši občini letošnjo pomlad zapretila, da ji ne pošlje učiteljskih moči, če se ne bodo preskrbela učiteljska stanovanja, se vendar to ni zgodilo. Občinsko poslopje, namenjeno deloma za učilnico, deloma za stanovanje učiteljskim močem, je sicer sezidano, ali ometano še ni, brez oken je in vrat, torej povsem neporabno, dasi se je šolsko leto že pričelo. Hudomušneži in šaljivci pa delajo pri tem razne dov tipe glede občinskih zastopnikov, ki tako imenitno skrbje učiteljem za suha in zdrava stanovanja in šolski mladini, naši bodočnosti za zdrave in svetle šolske sobe, da so zidovje sušili celo poletje. Upamo, da se bo z delom pri občinski hiši kar najhitreje zopet pričelo in kmalu dovršilo. — Letos imamo jako dobro sadno letino in bomo za jabolka in hruške izkupili lepe denarje. Vozimo ga na ljubljanski trg pa tudi doma ga prekupcem dosti prodamo. Ker je suho sadje važna zimska hrana, jabolka in hruške pridno sušimo. Jako mnogo kmetov kuha iz sadja žganje, ki pa ljudem večkrat bolj škoduje nego koristi. Zato pa umni gospodarji sadje rajši sušijo kakor pa da bi ga kuhali v žganje, ki prav za prav malo ali nič ne zaleže.

d Brezovica. Jako lep duševni užitek nam je preskrbel nedavno tega gosp. Gregorin, član ljubljanskega opernega in dramatičnega gledališča. Zbral je krog sebe mlade inteligentne moči in jih toliko časa vezbal in uril v gledališki umetnosti, da so igra »Mrak« prav molstrsko igrali in smo vsi gledalci odhajali od predstave z edino željo, da bi nam g. Gregorin še večkrat preskrbel tako lep užitek. Dandanes imajo razni rokodelci lepe dohodke. Zato se gredo mladeniči, ki so izstopili iz šole in jih ne potrebujejo doma učiti rokodelstva. Posledica tega je, da današnji dan kmet pastirja težko najde, kar je bilo pred vojno silno lahko. Tako se izpreminjajo časi. Da se naša mladina pridno učti raznega rokodelstva, je vsekako vesel pojav.

d Sv. Vid nad Cerkljico. Letošnje poletje nas je zadela huda nesreča. Toča je unčila v polovici v našo faro spadajočih vasti poljski pridelek tako, da si bodo morali prizadeti gospodarji živež kupovati. Naši kmetje imajo največje bogastvo v gozdu. Ali če bo še nekaj let v gozdu tako polja sekira, kakor se to dandanes godi, bomo imeli namesto lepih gozdov samo golčave. Najbolj nesmiselno gospodarstvo je gozdom siromašnejši kmetje, da bodo čez par let še večji reveži kakor so že. A, da bi ti kratkovidneži golčave vsaj nanovo pogozdili, kar pa jim, žal, še na misel ne pride. Svoje dni je bil kmet postavno primoran, da je gozdne golčave zopet pogozdil z mladimi hojami in smrekami ter tako vsaj nekoliko poskrbel za svojo in svojih potomcev bodočnost. Umestno bi bilo, da bi odlični faktorji v varstvo gozdov, tega največjega zaklada naše dežele, vse potrebno ukrenili in s tem pokazali, da jim je skrb za kneta tudi v srcu in ne samo na jeziku.

Nove knjige

L. Lipovec: Zivetil enodejanka (»Spodobni ljudje« III) Splošna knjižnica str. 32. V Ljubljani 1924. Založila Zvezna tiskarna in knjigarna. Stran 48. Cena broš. Din. 6. Kot tretja v vrsti je v okvirju L. Lipovec: »Spodobni ljudje« izšla pravkar enodejanka »Zivetil« — Dejanje te igre se vrši v večjem mestu nekaj mesecev pred svetovno vojno. Beda penzionirane vdove in sirote je ozadje, stremjenje mlade življenja polne Beate po uživanju, po rešitvi iz težečih spon bivšega prevarjenega ljubimca izkorisčevalca, iz ozračja morečnega idealnega oboževalca, iz tlačne materialne bede pa je platforma, na kateri se razvija kos življenja poln konfliktov in zagat. Moralna stran ozkoobzornega življenja se pojavlja v vseh svojih malih in velikih vzrokih in konsekvencah. Nizki instinkti se dušijo in prodirajo. Različni markantno orisani tipi, večinoma prežeti le od lastnega egoizma, silijo s parolo: Zivetil v ospredje. Enodejanka je zelo zanimiva po svojem dejanju, po svoji satiri, po verno prikazanem življenju. Gledalca ob uprizoritvi te igre ali pa bralca bo ta enodejanka brezdvomno služila v prijetno zabavo, a tudi v resno razmišljanje. Oprema knjižice je, kakor sploh vseh zvezkov »Splošne knjižnice« okusna in vedlostojna, cena pa, ki je izredno nizka (Din. 6) gotovo ne bo nikomur ovira, da bi si ne nabavila to mično knjigo.

Poravnajte naročnino!

Iz vsega sveta

Po Ženevski konferenci.

Ženevska konferenca je končala tako, kakor je bilo pričakovati po Macdonaldovem in Herriotovem govoru. Kljub Herriotovi concilijantnosti napram svojemu londonskemu tovarišu se ni mogel Herriot priključiti njegovi tezi o razsodišču brez potrebnih jamstev, ki bi edina omogočila in tudi zavarovala mir. Herriotovo stališče so seveda odobrile tudi vse male države, ki ne morejo brez nadaljnega zaupati svoj obstoj samo mednarodnemu razsodišču, kakor žele to Angleži, ki imajo dovolj ugleda, da tudi na ta način ščitijo svoje interese. V Ženevi so ostale samo posamezne komisije, ki proučujejo razne predložene načrte. Na tem mestu ne smemo zamolčati, da je žela naša delegacija precejšen neuspeh, ker ni dobila med zastopniki raznih držav toliko zaupanja, da bi bil naš zunanji minister dosegel kako važno predsedniško mesto.

Francosko - rusko zblížanje.

Iz Francije prihajajo vesti, da vzpostavi francoska vlada v najkrajšem času odnošaje z Rusijo. To bi bil važen politični dogodek povojne dobe. Francija se ni mogla v to vprašanje spuščati toliko časa, da ni bilo rešeno pereče odškodninsko vprašanje, od katerega so odvisne francoske državne finance. Francija se je med vojno zelo zadolžila, njene najlepše pokrajine so bile porušene, obnova je zahtevala težke milijone. Francija je z vsemi silami delala na to, da dobi od Nemcev denar. Naporji za doseg tega svojega cilja so absorbirali vse njene moči in nikakor se ni mogla spustiti v razpravo o francosko - ruskih odnošajih. Francija je namreč na tem vprašanju silno interesirana. Ona je bila glavna upnica carske vlade. Francozi so imeli v Rusiji naložene težke milijarde, o katerih niso hoteli Rusi prvotno ničesar slišati. Toda sčasoma je Rusija opustila svoje stališče »splendid isolation« in pričela iskati stike z ostalimi državami, ker je potrebovala njihov kapital. Vsaka država pa je zahtevala za svoje priznanje sovjetske države razne koncesije v prvi vrsti pa seveda priznanje starih carskih dolgov. Toda dočim je šlo pri angleško - ruskih pogajanjih v prvi vrsti za interese angleškega velekapitala, so med Francozi v glavnem zainteresirani srednji sloji, obrtniki, uradništvo in mali rentniki, ki imajo svoje prihranke naložene v Rusiji. Sedaj torej, ko je odškodninsko vprašanje v glavnem rešeno, je dana Franciji možnost razpravljati tudi o tem vprašanju. — Pripomniti moramo, da bi imelo francosko priznanje sovjetske Rusije vpliv tudi na razne druge države, predvsem seveda na države Male antante.

Dr. Marinković proti Rusiji.

Glede naših odnošajev do sovjetske Rusije se je izrazil zunanji minister dr. Marinković sledeče: »Kar se tiče odnošajev naše države s sovjetsko Rusijo, je prepustila Mala antanta svojim članicam popolno svobodo. Spomenica Rakovskega angleški vladi, v kateri zahteva sovjetska Rusija federativno ureditev Jugoslavije, je naravnost unikum in nesramnost, ker se na tak način vmešavajo sovjeti v naše notranje razmere. Minister noče niti slišati kaj takega, še manj pa vzeti tako spomenico na znanje. Ako bo Rusija tako postopala, naj nikar ne upa, da bo vzpostavila odnošaje z nami. Mi se jih ne bojimo, in tudi sicer nimamo od sovjetov nobene koristi. Najmanj pa moremo dopustiti, da z nami tako govore. Mi bomo z njimi razpravljali le na

temelju enakopravnosti, na načelu, ki velja za vse.«

Todor Aleksandrov ubit.

Med naše najnepomirljivejše nasprotnike je brezdvomno spadal Todor Aleksandrov, vodja makedonstvujuščih, ki je še nedavno pisal odprto pismo Stjepanu Radiću. Danes je ta mož, ki je postal po svojem fanatizmu in svoji organizaciji znan po vsem svetu, mrtev. V svet je prispelo še premalo vesti, da bi mogli natančno navesti razloge, ki so vodili njegove morilce, da so mu v nedeljo v skitem gorskem mestu Džumaji prestrigli nit življenja na način, ki ga je za svojega življenja najbolj ljubil. Eno pa je gotovo: Todor Aleksandrov ni padel slučajno, umor ni čin posameznika, marveč je akt, ki je potekal iz volje bojne enote, ki nasprotuje delu in tendencam Todora Aleksandrova. Proti njegovim ciljem in metodam se je obrnilo krilo lastnih pristašev in to je najznačilnejše za krvavo noč v Džumaji.

Izključeno ni, da pripomore njegova smrt do razčiščenja notranjih razmer na Bolgarskem, kakor je pripomogel umor Matteottija k razčiščenju razmer v fašistovski Italiji. Iste večera je bilo ubitih tudi šest detektivov, pet četnikov, en polkovnik in vojvoda Alekopaša. Morilca sta bila linčana na licu mesta.

Umor fašistovskega poslanca v Italiji.

Italija zopet zaznamuje krvav dogodek, ki ni ne prvi, ne zadnji v eri fašistovskega režima. Tokrat je neki komunist umoril fašistovskega poslanca Cassalinija. Radi tega umora je prišlo v raznih mestih do krvoprejitja. Opozicijski listi so morali biti zastraženi.

Stavka v Avstriji.

V Avstriji je izbruhnila v kovinarski industriji stavka radi spora med delavstvom in industrijo. Stavka je zavzela široke dimenzije. Vlada se trudi najti izhod iz dileme s tem, da priznava, da industrija z ozirom na visoke produkcijske stroške ne more pristati na zvišanje mezd, na drugi strani pa ne odreka delavcem z ozirom na naraščajočo draginjo upravičenosti do višjih mezdnih zahtev. Pričakovali je, da se stavka razširi tudi na druge panoge. Danes stavka okrog 50.000 delavcev.

REMINGTON

Mod.
12.

Brazilijski
kvadrantski
pisalni
stroj.

FRANC BAR, LISALNI STROJI
CANKARJEVO NABREZJE 5. TEL. 407

Bogata zaloga vseh v to stroko spadajočih potrebščin.

Gospodarstvo

Vrednost denarja.

Za 100 laških lir dobiš okrog 320 dinarjev, za 1 dolar dobiš okrog 70 dinarjev, za 100 čeških krot dobiš okrog 220 dinarjev, za 10 avstrijskih krot dobiš okrog 220 dinarjev, za 100 avstrijskih krot dobiš okrog 0.102 dinarjev, za 100 francoskih frankov dobiš okrog 395 dinarjev.

g Izvoz preko Rakeka v avgustu t. l. V mesecu avgustu t. l. se je izvozilo preko Rakeka iz naše države v Italijo 1527 konj, 1435 kobil, 16 žrebet, 1636 bikov, 5218 volov, 1724 krav, 3148 junc in 274 telet, nadalje 53 vagonov mesa, slanine, salame, kože, perja in 137.617 komadov perutnine, 4726 rac, 904 gosli, skupaj 43 vagonov.

g Hmeljska letina v Sloveniji. Letošnja letina hmelja v Sloveniji zhaša 1200 ton. Kakovost in barva sta izborni.

g Veliko pomanjkanje vagonov v Sloveniji. Iz krogov tukajšnjih izvoznikov se pritožujejo, da se v Sloveniji v zadnjem času dobivajo vagoni le v zelo omejenem številu. Posebno izvozniki lesa trpe radi tega ogromno škodo. Kakor se čuje, se nahaja sedaj velika večina vagonov v Voivodini. Pozivamo prometno ministrstvo, da omogoči pravilno razdelitev vagonov.

g Carlski dohodki. V tretji dekadi meseca avgusta t. l. 60 milijonov 896.944 dinarjev napram 50 milijonov 71.287 dinarjev v drugi desetini avgusta t. l. Od 1. aprila t. l. pa do 31. avgusta t. l. so dosegli carinski dohodki 674 milijonov 103.296 dinarjev napram 669 milijonov 812.007 dinarjev v istem razdobju preteklega leta.

g Stanje posevkov v prvi polovici avgusta je bilo po službenih podatkih med dobrim in zelo dobrim. Računa se, da znaša pridelek na ha v q: v bački oblasti: pšenice, ozimne 15, jare 13, ječmen ozimnega 13, jarega 12, rži ozimne 15; v ljubljanski oblasti: pšenice ozimne 9,64, jare 6,98, ječmena ozimnega 9,08, jarega 9,95, rži ozimne 9,7, jare 8,35.

g Priredba rentnine za davčno leto 1923 je dovršena. Davčni obvezanci imajo pravico vpregleda do 15. septembra pri mestnem magistratu, davčnem uradu za mesto ali davčni administraciji. g Svetovna žetev 1924. Mednarodni poljedelski zavod v Rimu objavlja podatke o rezultatu letošnje svetovne žetve. Iz teh podatkov je razvidno, da razen ovsja zaostaja letošnja žetev vsel drugih žit za lanskim letom in celo za povprečno žetvijo 1918—1922. Kar se severne polute tiče je slaba srednja žetev. Na južni poluti se obeta v Argentini dobra žetev. V Avstriji pričakuje zapadne pokrajine dobro žetev, dočim potrebuje južne pokrajine dežja.

g Slaba žetev na Francoskem. Neprestan dež je bil za francosko žetev naravnost katastrofalen. Se v juliju se je mislilo, da bo letošnja žetev neprimerno boljša od lanske. Sedaj pa je jasno, da bo dosti slabša. Hektometer žita tehta danes komaj 70 kilogramov. Na severu in vzhodu Francije se žetev vsled neprestanega dežja sploh še ni mogla vršiti. Nedostatek letošnje žetve bo mogoče pokriti samo z uvozom tujega žita.

g Proga Ljubljana — Split. Kakor poročajo iz Beograda, je prometno ministrstvo obljubilo, da se bodo že v tekoči letni zaključila dela pri trasiranju nove železniške proge Kočevje — Brod na Kolpi — Srpske Moravice. To bo najbližja zveza Slovenije z moriem. Po teh vestih bi se začel tovorni in potniški promet že koncem novembra tega leta.

g Odprava nedeljskih tarif v telefonskem in telegrafskem prometu. Na podlagi odredbe ministra za pošte in telegraf so odpravljene dosedanje trikratne pristojbine za najne telefonske govore in brzolavke ob nedeljah.

g Vinska kriza v Italiji. Dan na dan prihajajo k Musoliniju odposlanstva, ki se pritožujejo nad gospodarskim položajem, ki je nastopil v državi vsled vinske krize. Vzrok krizi je previsok vinski davek.

g Proga Užice—Vardište. Po poročilih listov obratuje proga Užice—Vardište že od 31. avgusta t. l.

g Voivodinske banke. Te dni se vrši v Pančevu konferenca vodilnih voivodinskih bank, na kateri nameravajo ustanoviti Zvezo voivodinskih bank. V to zvezo bi vstopile tudi banke v Sremu.

g Zvišanje cen lesu v Avstriji. Ker so lesni industriji pristali na zvišanje plač svojim uslužbencem, se bodo cene lesu dvignile.

g Produkcija cements v Dalmaciji dosega okrog 300.000 ton letno. Izvozi se ga približno 250 tisoč ton v vrednosti 120 milijonov dinarjev.

g Popis denarnih zavodov SHS. Uredništvo Almanaha k. SHS, Zagreb, Moravska 30 je izdalo nov »Popis novčanil zavodov kr. SHS«.

Za naše gospodinje

k Petrolejke razširjajo čestokrat zelo neprijeten duh. Tega je kriv večkrat petrolej, pa tudi svetilke same. Treba jih je pogostokrat temeljito osušiti, ker posebno nesnažne svetilke rade smrede, a je tudi nevarnost da eksplodirajo. Tudi steni ne sme biti pretaž; zato ne devlji predolgega stena v svetilko, temveč ga raje prereži in spravi polovico. Novi steni deni v močan vinski kis in potem ga posuši, pa se ti svetilka ne bo kadila.

k Krompir se poboljša. Slab krompir operi in pristavi v mrzli vodi. Ko zavre, odlij prvo vodo, zalij zopet z mrzlo, posoli in deni vmes malo kumne in strok česna.

k Oljate madeže od strojev v perilu namaži s surovim maslom in izperi z bencinom.

k Belo perilo. Ako prideneš perilu, ko se kuha nekaj stolčenih surovih jajčevih lupin postane perilo lepo belo. To priprišto sredstvo docela nadomešča škodljivo klorovo apno ali pa beljenje na solcu.

k Sredstvo proti moljem. Namочи v ostrem spiritu pest kafre in zdrobljenega španskega popra. Zamaši steklenico in jo pusti stati par dni na solcu, da se kafa razstopi. Potem poskropi enakomerno in gosto kožuhovino s to tekočino in jo zavij v sveže platnene rute.

k Razpokana jajca, ki bi mogla pri kuhanju izteči, zavij v svilnat papir ter jih potem deni v vrelo vodo. Tanki papir se tedaj prilepi k jajcu in zamaši razpokana mesta.

k Pesek za cvetice v loncih mora biti iz reže, pesek iz jam je poln prsti in gnilobe, treba ga je dobro oprati pred uporabo.

k Moka, ako ni suha pride kruh bolj težak, ato jo razgrni na zračnem prostoru in na velikem papirju, da se presuši, pa bo kruh lažji in bolj okusen, nikakor ne smeš spravljati te moke v zaprto skatlice in skrinje.

Zdravstvo

— Proti zastrupljenju krvi. Čestokrat se zgodi, da se zbode kdo s peresom, ki je bilo v črnihi, pa si na ta način zastrupi kri. Prav tako si človek lahko zastrupi kri s šivanko ali z gorečo žigalico, ako je skočilo z nje nekoliko fosfora na prst, ter se je opalila koža. Dotično mesto hitro oteče in boli. Proti temu hitro pomaga priprišto iredstvo, namreč mleko. Treba samo vtakniti prst ali roko v mleko, ki se od oteklina kmalu segreje; zato je treba mleko parkrat premenjati. Ranjenec bo kmalu opazil, da mu je odleglo in tekom ne ure mine nevarnost zastrupljenja.

z Repikovo olje za izpadanje las. Na pol kg suhe repikove (Klette) korenine nalij 1 kg finega laškega olja, 12 gramov francoskega olja, 10 g španskega olja in 4 g klinčkovega olja. Lonec postavi v večji lonec tako, da ne pride dno na dno, vlij pod manjši lonec vode in postavi na ognjišče, da se voda segreje ali ne zavre. Tako naj stoji štiri ure v topli vodi. Nato odstavi in pusti stati deset dni, premešaj pa vsak dan, potem prekaplji skozi krpo in daj malo peruvanskega balzama za vonj. Kadar rabiš namočiti krpicico in tari kožo, kar delaj vsak četrti ali šesti dan, kakor piše koža mast; preveč ni dobro. Enkrat ali dvakrat v tednu skuhaj mekine, precedi in razmaži po glavi rumenjaki in izperi z mekinino izkuho.

z Nočno potenje je mučni spremiljevalec nekaterih boleznih. Res je pot regulator teles. vročine in e morajo nekateri boleznih in nekateri ljudje izpotiti, ali preveč potenja oslabi telo. Jemli trikrat na dan po 10 kapljic žepičnega olja na janeževih vodih. (Oboje se dobi v drogeriji.) Ali pij zajbeljev čaj in umivaj se z njim vsak večer. Zjutraj se umij po celnem telesu z okisano vodo.

Zapiski

— Znamenje časa. Pevsko društvo »Vlašič« v bosanskem Travniku je te dni proslavilo svojo 25-letnico. V reklamne svrhe je izdalo vabilo, ki vsebuje med drugim sledeče: »Travnik je bil nekdanj glavno mesto Bosne, kjer so imeli svoj prestol stari trdnjava, ki priča o njegovi nekdanji ljubi, marveč turški — vezirji. Zadnji je vladal tu sloviti Omer-paša (zadnji poturica). Še danes stoji stara trdnjava, ki priča o njegovi nekdanji slavi in moči. (ki si jo je pridobil s pobljanjem slovanske raje). — Vlada naj nakaže potrebno vsoto za vzdrževanje trdnjave. Šta kažete g. Davidović?

Sirite naš list!

Ženski raj

Angležinja Carrie Chapman Cattova, ki je objavila s svojih potovanj že marsikaj zanimivega, je prepotovala tudi večji del Sumatre. V zahodnem kotu tega ogromnega malajskega otoka je našla priprost narodič Menangkabanov. Pri njih je bila nekdanj pradavna navada, da sta morala mož in žena živeti v hiši tašče; kasneje je bilo tam po vplivu islamske vere uvedeno mnogoženstvo. Mož, ki ima več žen, mora živeti stalno pri svoji lastni materi ter mora žrtvovati vsem ženam popolnoma enako dobo na leto. Če ima tak Menangkaban n. pr. štiri žene, mora živeti z vsako ženo vsak mesec teden dni pri svoji materi. Da niso hčere v ničemer prikrajšane ter da dobe vse istotoliko pozornosti in darov, za to se brigajo njih matere, tašče. Še nedavno so žene popolnoma vzdrževale svoje može, ker može so lenuhi, ki ničesar ne delajo, nego le lenarijo in uživajo sladkosti zakonskega življenja. Žene delajo, pridobivajo in preživljajo svoje može, prav kakor delajo to pridne čebele v uljaku svojim možem — trotom. Tudi ti može nimajo nobenih drugih pravic, kakor pravice trotov.

Holandci pa s temi razmerami niso bili zadovoljni in so silili može, naj se osvobodijo nedostojnega suženjstva. Pod pritiskom Holandcev so začeli končno tudi ti može delati, služiti in prinašati ženam svoj zaslužek za preživljanje. Teško se je vzbudila v teh privilegiranih lenutih samozavest in moška čast. Prejšnje življenje, ki je bilo izpolnjeno le z uživanjem ženinih darov in ženine ljubezni, je bilo seveda zelo prijetno. Dolgo je trajalo, dokler so jih Holandci prepričali, da je tako živinsko življenje moža nedostojno. In šele v zadnjem času so spoznale tudi žene, da je sramota za moža, ako se daje živiti od žene.

Može si morajo žene kupovati in plačati staršem za ženo 400—1200 kron. Čim boljše in uglednejše hiše je žena, tem dražja je. Zato pa je mož resnično zaljubljen v svojo ženo. Ker brez ljubezni bi pač ne kupoval žene. Včasih pa se zgodi, da se žena moža naveliča; nikdar pa se baje še ni zgodilo, da bi se mož naveličal žene. Narodni sodnik razloči zakon na ženino zahtevo, ne da bi smel mož ugovarjati. Dasi je morda mož še vedno silno zaljubljen v svojo ženo, se vendar ne sme upirati ločitvi zakona, ker bi ga ves narod zaničeval in obsojal. Po ločitvi ostanejo otroci v hiši svojih mater in obdržijo materino ime. Kadar žena umre, dobe vse imetje otroci, a vselej hčerke večje deleže kot sinovi. Najstarejša hči postane gospodinja in njej se morajo pokoriti vsi, tudi oče. Če je ostal zakon brez otrok, sme žena vzeti za svoje tuje dete; največkrat si vzame žena tujo deklico, ki postane njen dedič. V nohenem slučaju pa mož ne more po ženi ničesar podedovati.

Smešnice

Strah ni vedno vrag. K davčnemu uradu pride nepisemni kmet, da plača svoje dolgove. Uradnik mu pomoli pod nos pobotalco in reče:

»Napravite križ!«

Kmet se v velikem strahu pokriža in vpraša: »Prosim jih gospod, ali naj zmolim tudi »Očenaš« in »Češčeno Marijo?«

Dijaška. Dijač starinarju: »Kupite ta roman, potrebujem denarja.« — Starinar: »Jaz kupujem samo popolne knjižnice.« — Dijač: »To je vendar moja popolna knjižnica.«
Kratkočasnice.

V baru: Olga, ali si res moja? — Ona: Do poslednje kapljice šampanjca...

Otroška iznajdba. Učitelj: Zvonimir, kako spoznaš, da je dan? — Zvonimir: Pogledam, če je prišel že domov ata. Ako je doma, je že zora.

* Brzobjavne žlice in živali. Pri nas posedajo včasih cele vrste ptic na brzobjavnih žlicah, v naglem letu proti žlicam se nbihe jerebica, soja in voga. V Indiji menijo opice, da so žlice in drogi njim postavljena priprava za telovadbo. Na Javi je opazoval nadzornik žlic, da izključujejo žolne velike luknje v trdi les drogov; najbrž v misli, da povzroča šumenje v drogu kaka žuželka. Na Norveškem obložijo zasajene droge z velikimi kamni. V nekem kraju so bili ti kamni vsako jutro odmetani. Oblast je iskala krivce in je nastavila stražo; prišel je medved, ki je pritiskal šape k drogu in godrnjaje razmetel kamenje, menil je, da šumi in drogu roj os in da pride do medu.

Lastnik: Konzorcij »Rad. Glasnik«. Urednik: Ivan Podrlež. Odg. urednik: Ivo Kisova. Tiska »Zvezna Iskarna«.

Z malim stroškom
Vam napravi

najboljšo hranilo

J. SLANOVIC

stavniki in umetni
ključavničar

se
priporoča
za vsa v to stroko
spadajoča
dela

LJUBLJANA,
Šelenburgova ul. 6.

Kar ne veš, vprašaj

Univerzalni Informativni Biro

„ARGUS“

Knez Mihailova ul. 35. Tel. 6—25.

BEOGRAD

(Pasaž Akademije Nauka.)

Originalne (prave)

potrebščine (fixat,
preservat itd.) za

OPALOGRAPH

kakor tudi kompletne
:: aparate dobite ::

samo

pri Lud. Baraga, Ljubljana,
Šelenburgova ulica 6/l.